

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN CÂMPIA TRANSILVANIEI

Câmpia Transilvaniei oferă an de an cercetării arheologice, nu o dată, numeroase surprize. Prin cercetarea sistematică, dar, îndeosebi, prin descoperiri întâmplătoare, ies continuu la iveală variate și numeroase mărturii arheologice, care întregesc cunoașterea istoriei străvechi și vechi a acestui spațiu geografic.

Dintre multe asemenea mărturii descoperite în Câmpia Transilvaniei, prezentăm acum, în detaliu, două seturi de vestigii preistorice, pe care, unele, le-am menționat, cu alte ocazii sumar. Sunt mărturii arheologice, ieșite la lumină în mod întâmplător, la Tăureni (*Fig. 1/1*) și Vișinelu (*Fig. 1/2*), jud. Mureș.

1. Tăureni

În mijlocul localității, în grădina sediului fostei C.A.P., cu prilejul unor lucrări de construcții (fundații de grajduri), în vara anului 1975, muncitorii Serghei Grosu și Nicolae Boandă au descoperit două morminte plane, cu inventar.

Sesizat de descoperire, directorul (de atunci) al căminului cultural comunal, prof. Vasile Capotă a recuperat din inventarul mormintelor două vase. Anunțat de descoperire de prof. V. Capotă, m-am deplasat la fața locului (august 1975), ridicând de la consiliul comunal local două vase (cești), pe care le-am predat Muzeului județean Mureș¹. Revenind la locul descoperirii (septembrie 1975) am recuperat și vasele aflate în posesia prof. V. Capotă, predându-le aceluiași muzeu. Alte materiale nu au mai fost găsite.

Din informațiile culese la Tăureni, în urma celor două deplasări din toamna anului 1975, rezultă că obiectele (ceștile) au făcut parte din inventarul a două morminte plane, care au aparținut, probabil, unei necropole de înhumatie, distrusă, prin neglijență, de constructori. Tot ceea ce s-a putut reține ca informație de la muncitori a fost faptul că vasele au fost găsite în asociația unor schelete umane, distruse și răvășite. În zona construcțiilor mai erau numeroase „oase și hârburi sparte” și, a afirmat constructorii.

Probabil că, situarea necropolei pe terasa mijlocie a Pârâului de Câmpie, în partea superioară a terasei, sub stratul vegetal (la cca — 0,30 m) a contribuit, alături de neglijența constructorilor, la distrugerea ei.

¹ Ceștile le-am menționat în presa județeană (sumar), apoi în *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu Mureș 1995, p. 254 și pl. LXIX/1,8 (RAJM). Prezentate pe baza unor desene-schițe făcute atunci, nu le-am descris ulterior în detaliu întrucât nu le-am mai găsit în muzeu.

Cele două vase predate în prima fază Muzeului județean Mureș erau cești, fragmentare, de culoare cenușie și de formă bitronconică. Una cu o toartă, alta cu două torți, ușor supraînălțate, cu creastă. Spre deosebire de ceașca cu o toartă, care avea fundul arcuit, ceașca cu două torți avea fundul drept. O parte din buza acesteia era deteriorată, iar pe corp, spre marginea inferioară a torților avea ca decor o canelură orizontală².

Pieșele recuperate ulterior sunt, cum am amintit, cești, pe care le prezentăm, mai jos:

1. Ceașcă (*Pl. I/1*) de culoare cenușie. De formă aproximativ bitronconică, ceașca a avut două torți, ușor supraînălțate, probabil cu creastă, buza ușor evazată în exterior, fundul drept. Ca decor, piesa are, în partea inferioară a marginii o ușoară incizie orizontală, iar sub aceasta, pe părțile laterale, ușoare caneluri, dispuse oblic.

Piesa are dimensiuni mici (înălțimea — 10,5 cm; diametrul maxim — 15 cm; — al buzei — 11,5 cm; — al fundului — 7 cm) și se află în Muzeul județean Mureș (MJM, inv. nr. 5822/b).

2. Ceașcă (*Pl. I/2*) de aceeași culoare și formă, dar lucrată dintr-o pastă cu o compoziție mai fină.

Pe partea inferioară a marginii, piesa are o canelură orizontală care separă în două registre un decor canelat. Sub buză — decorul constă din caneluri oblice; pe partea superioară a corpului, în zona bitronconică, decorul constă din caneluri oblice, dispuse în formă de triunghi.

Spre deosebire de prima piesă, aceasta are dimensiunile puțin mai mari (înălțimea — 12 cm; diametrul maxim — 17 cm; — al buzei — 12 cm; — al fundului — 7 cm). Piesa se află în același muzeu (inv. nr. 5822/a).

Aceste piese, ajunse ulterior în inventarul Muzeului județean Mureș, au aparținut, după informațiile prof. V. Capotă, aceluiași morminte. Probabil fiecare mormânt plan a avut câte două cești, posibil și alte elemente de inventar.

Prin formă, compoziția pastei și decor, ceștile descoperite la Tău-
reni aparțin culturii Noua. În aria localității, în sud-vestul comunei, în punctul „Între lacuri” (numit de localnici și „Curechias”) au mai fost găsite, în trecut, morminte, cu schelete orientale N—S, cu inventar (vase din lut)³.

Ele au fost datate în prima epocă a fierului. Prezența în necropolă și a unui vas din lut cu toarte cu butoni, specific culturii Noua, ar putea atribui necropola acestei culturi.

Cultură specifică etapei târzii a epocii bronzului și a perioadei de tranziție spre epoca Hallstatt, cultura Noua a cuprins un vast areal geografic (vest Carpații Apuseni; est — cursul superior al Nistrului; nord — Subcarpații Ucrainei; sud — silvestepa Moldovei), fiind cunoscută în spațiul țării printr-un număr mare de descoperiri.

În spațiul intracarpatic au fost repertoriate 179 de localități (cu 217 puncte topografice) cu descoperiri Noua, în cazul județului Mureș

² Pieșele intrate ulterior în inventarul muzeului au fost recuperate de la prof. V. Capotă. Ele nu au fost publicate, fiind inedite.

³ Pentru descoperirile de la punctul „Între lacuri” („Curechias”), vezi. V. Lazăr, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu Mureș, 1995 (cu bibliografia).

existând 31 localități cu asemenea descoperiri. O evidență mai completă arată că numărul descoperirilor este neîndoiește mai mare. O analiză detaliată a descoperirilor Noua, cunoscute astăzi, atestă în județul Mureș 65 de localități cu asemenea vestigii, în cadrul acestora fiind și cele de la Tăurenii⁴.

2. Vișinelu (com. Sărmașu)

În mijlocul satului, lângă fostul magazin, sub „Dălmă“ (în zona nord-vestică), săteanul Gheorghe Popa a descoperit, în primăvara anului 1984, cu prilejul săpării pământului, pentru răsadnița de tutun, patru vase.

Vasele au constituit, după spusele descoperitorului, inventarul unui mormânt din care s-au păstrat doar resturi de schelet. Din cele patru vase, trei au ajuns în colecția prof. Maria Benea (Pușcaș) din Reghin (atunci profesoară la Vișinelu), ulterior în colecția arheologică a Institutului de cercetări socio-umane „Gh. Șincai“ din Târgu Mureș. Un vas similar a rămas în colecția școlii din Vișinelu⁵.

Prezentăm vasele din colecția Institutului de cercetări socio-umane „Gh. Șincai“ din Târgu Mureș (vasul de la Vișinelu nemaifiind în colecția școlii):

1. *Ceașcă* (Pl. 1/3) de culoare neagră, cu lustru metalic, acoperit, cu o crustă, are o mică tortiță dispusă pe mijlocul vasului, buza evazată, fundul drept. Piesa are dimensiuni mici (înălțimea — 5,4 cm; diametrul buzei 12,6 cm; diametru fundului — 5,4 cm).

2. *Cupă conică* (Pl. 1/4), de culoare neagră, cu nuanțe cenușii, acoperită cu aceeași crustă. Buza evazată, fundul drept. Piesa are, de asemenea, dimensiuni mici (înălțimea — 5,2; diametrul buzei — 12,5; diametrul fundului — 5,6 cm).

3. *Cupă conică* (Pl. 1/5) de aceeași culoare și compoziție. Ea are dimensiuni mai mari (înălțimea — 7 cm; diametrul buzei — 14,6 cm; diametrul fundului — 6,5 cm).

Toate piesele descoperite la Vișinelu își găsesc analogii în descoperiri similare din centrul Transilvaniei. La Band există asemenea descoperiri, cunoscute mai demult (1914). Descoperiri asemănătoare mai sunt la Iernut.

Vasele de la Vișinelu pot fi încadrate, prin formă, structura pastei în Hallstatt-ul timpuriu (Hallstatt A₁)⁶.

VALERIU LAZĂR

⁴ Vezi, I. Andrițoiu—V. Vasiliev, în *Apulum XXVII—XXX*, 1990—1993, p. 121—146; V. Lazăr, *Ibidem*, p. 28.

⁵ O primă semnalare a descoperirii V. Lazăr, *op. cit.*, p. 209, și pl. LXXXIII/11—13.

⁶ În inventarul pieselor mormântului de la Band, K. Horedt vede o posibilă influență a culturii Velatice (K. Horedt, în *Germania*, 45, 1967, 1—2, p. 42—50, fig. 2). Similare descoperirilor de la Band, descoperirile de la Vișinelu ar putea aparține aceleiași culturi; vezi și H. Ciugudean, în *Apulum*, XXXI, 1994, p. 59—73 (autorul nu cunoaște descoperirile de la Vișinelu).

ARCHAEOLOGICAL DISCOVERIES IN THE TRANSYLVANIAN
PLAIN

(Summary)

The author presents new archaeological discoveries in two localities in the Mureș county: Tăureni (*Fig. 1/1*) and Vișinelu (*Fig. 1/2*).

There were found out, accidentally, tombs having an inventory (ceramics; *P. I/1,2; II/1,2*), which belonged, probably, to a necropolis. The discoveries belong to the final stage of the Bronze Epoch and to the transitory period to the Iron Epoch (Hallstatt — Noua Culture).

As well fortuitous are the discoveries from Vișinelu, found in a tomb (*P.T./3—5; PI/3—5*).

On the basis of analogies, the author frames these discoveries in the first Iron Epoch (Hallstatt A₁).

Fig. 1. Harta județului Mureș. Cele două așezări de la Tăureni și Vișinelu sunt marcate cu cifrele 1 și 2.

Pl. I. Cești de epoca bronzului târziu (1—2) și epoca fierului timpuriu (3—5)

Pl. II. Cești de epoca bronzului târziu (1—2) și a fierului timpuriu (3—5)